

**EL VIATGE EN EL TEMPS ÉS
UNA QÜESTIÓ DIVERTIDA**

David Bueno
i Torrens

Professor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

Lladres del temps

Fa uns mesos, en un viatge que vaig fer als EUA, vaig tenir ocasió de visitar les restes de diversos pobles construïts pels nadius americans segles abans de l'arribada dels europeus, incloent-hi ciutats, temples, granges, estadis esportius i un gran nombre de gravats i pintures rupestres, tots ells magnífics representants d'una important i civilitzada cultura als antípodes dels cànons imposats per Hollywood. En un d'aquests llocs vaig poder llegir un advertiment que, traduït al català, deia: "Es processarà els lladres del temps". Lladres del temps. Què volien dir amb aquesta expressió? No tenia pas cap intenció d'incórrer en un delictes pel qual pogués ser processat. Un amable ranger (tots els que vaig conèixer desbordaven amabilitat) m'ho aclarí tan aviat com li ho vaig preguntar: "Lladres del temps són aquelles persones que fan malbé les antiguitats i els béns culturals, o que hi trafiquen il·legalment".

UN FACTOR QUE SENS DUBTE CONTRIBUTÍ a fer que em fixés en aquesta expressió és que acabava de llegir un llibre científic intítulat *Els viatges en el temps i l'univers d'Einstein*, escrit per J. Richard Gott, un prestigiós astrofísic de la Universitat de Princeton que treballa en la possibilitat teòrica dels viatges en el temps segons els postulats d'Einstein. El viatge a través del temps és una qüestió divertida però seriosa de la física, i és certament un tema molt estimulant per a les obres de ficció, des de *La màquina del temps* de H. G. Wells (1895) a diversos *best sellers* contemporanis, passant per algunes de les intrèpides missions de la nau estel·lar Enterprise, a la sèrie de culte *Star Trek*.

DE FET, EINSTEIN JA VA DEMOSTRAR matemàticament la possibilitat de viatjar al futur. N'hi ha prou amb pujar a una nau espacial, viatjar fins a qualsevol estrella a quasi 300.000 km per segon, un xic menys que la velocitat de la llum (res pot superar aquesta velocitat, i per igualar-la cal disgregar-se a nivell subatòmic), i tornar a casa. Si l'estrella a la qual viatgem es troba, per exemple, a 500 anys-llum, és a dir, que la llum triga 500 anys a arribar-hi, quan tornem a la Terra el planeta i tots els seus habitants hauran envellit 1.000 anys, però nosaltres, els astronautes, només n'hauré envellit 10. Hauré viatjat al futur. Aquest efecte d'envelliment diferencial, que pot semblar sorgit de la ment d'un escriptor de ciència-ficció, és completament real. Sergey Avdeyev, un cosmonauta rus que va estar en òrbita un total de 748 dies en

JORDI SÀBAT

"Ara que és l'estiu i molta gent es dedica a fer bronze, la llum solar que incideix al nostre cos fa uns vuit minuts que ha estat emesa. És a dir, ens rostim amb la llum del passat"

3 missions diferents, és aproximadament una cinquantena part de segon més jove que si s'hagués quedat a la Terra, com indiquen els rellotges de la seva nau. Però, per ser sincers, no cal fer cap d'aquestes coses per viatjar al futur. Tots ho podem fer. Si en començar a llegir aquest article el lector ha mirat l'hora que era i ara torna a mirar el seu rellotge, veurà que han passat uns minuts i, per tant, que ja es troba al futur respecte al moment en què l'ha començat a llegir.

UNA COSA BEN DIFERENT, PERÒ, SÓN ELS VIATGES al passat. Per retrocedir físicament en el temps calen solucions teòriques francament complexes, com utilitzar forats i anomalies del continu espai-temps, i esmerçar una quantitat d'energia extraordinària, la qual cosa fa dubtar que siguin realment factibles. Ara bé, si només volem veure les coses que han esdevingut, la solució és senzilla. De fet, ho fem cada dia. Quan mirem el cel nocturn veiem la llum que els estels van emetre fa un munt d'anys. Com més lluny estan de nosaltres, més antiga és la llum que ens arriba, fins al llindar mateix de la formació de l'Univers. Veiem el seu passat. Per exemple, ara que és l'estiu i molta gent es dedica a fer bronze, la llum solar que incideix al nostre cos fa uns vuit minuts que ha estat emesa. És a dir, ens rostim amb la llum del passat. I si volguéssim veure les coses que han passat a la Terra fa, per exemple, 300 anys, n'hi hauria prou amb enviar a 150 anys llum de distància un mirall gegantí que ens reflectís. Quan ens retornés la imatge de la Terra, la veuríem tal com era fa 300 anys. Però, és clar, a hores d'ara el mirall ja hauria de ser allà per veure les coses que van succeir al nostre passat.

NO SÉ SI LA IDEA ÉS GAIRE PRÀCTICA, però de ben segur que seria molt interessant comparar el que hi ha escrit als llibres d'història amb el que realment va esdevenir. Perquè manipular la història, com s'ha fet amb la nostra i amb la de tantes altres nacions, també és un robatori del temps. Com també ho pot ser la febre urbanitzadora que, segons va denunciar Greenpeace a finals de juny, afecta el nostre litoral, amb requalificacions escandaloses de terrenys per convertir-los en sòl edificable. Sóc conscient que ara per ara la construcció representa un important motor econòmic al nostre país, però no és menys cert que la destrossa d'espais naturals que comporta és una pèrdua irreparable que patiran les generacions futures. Potser mai podrem viatjar en el temps, però sí que podem evitar l'espòli temporal.

VOLTA D'HORIZÓ Catalunya i el Museu Van Gogh

J.J. Navarro
Arisa

Tot i que hem envejat durant molt de temps els països de nord enllà, Catalunya és encara en gran part un país mal conegut pels europeus del nord. Divendres que ve, 21 de setembre, s'inaugura al Museu Van Gogh d'Amsterdam l'exposició *Barcelona 1900*, que restarà oberta fins al 20 de gener del 2008 i coincidirà parcialment amb la celebració de la Fira del Llibre de Frankfurt (Alemanya), on Catalunya és enguany la convidada especial. L'exposició *Barcelona 1900* abasta el període de florida i transformació artística experimentat per la capital catalana al tombant entre els segles XIX i XX, i segueix el model de les exhibicions dedicades a les ciutats de Glasgow, Viena i Praga i a l'Art Nouveau que s'han pogut veure en anys anteriors al Museu Van Gogh i altres centres d'art. A més de mostrar 300 obres d'art d'aquell període (com ara pintures de Nonell, Ramon Casas i el jove Picasso, plànols i maquetes de Gaudí i Domènech i Montaner, o joies de Lluís Masriera), l'exposició no es limita al discurs artístic de la Barcelona del tombant entre el XIX i el XX, sinó que inclou també el discurs civil i presta atenció a fenòmens com la transformació de la ciutat amb l'Eixample, l'onada de violència anarquista o l'aixecament social de la Setmana Tràgica (1909). Totes aquestes obres i esdeveniments estan concentrats en diversos àmbits expositius que recreen l'atmosfera de l'època. L'exposició ha estat organitzada pel Museu Van Gogh i el departament d'Educació holandès, en col·laboració amb la Universitat de Barcelona i institucions com ara el Museu Nacional d'Art de Catalunya. La coincidència d'aquesta exposició amb les activitats generades per la Fira de Frankfurt divulgarà la imatge i la història cultural i cívica de Catalunya a l'àmbit nord-europeu.

'CHARANGA Y PANDERETA'

Ignasi Riera

Escriptor

Això d'"España"

Assisteixo a l'estrena a Madrid del film de J.M. Forn sobre Francesc Macià. No vull immiscir-me en la feina sàvia dels crítics d'aquest diari, pel que fa a la valoració dels cinèfils que hi entenen. Per als llecs en la matèria, les imatges, sobretot les de la primera part, emocionen i irriteren. I les interpretacions d'Abel

Folk i de Marta Marco, així com el ritme del relat, et convencen. Els cinemes Ideal queden a tocar de casa nostra. Al final de la representació, i després de saludar els presidents Macià (de ficció) i Montilla, vaig tornar xano-xano al cor del barri de l'Arganzuela, precisament el dia en què comencen les fes-

tes de La Melonera, que tenen a veure amb l'ermita de la Virgen del Puerto. L'endemà, a la piscina del barri –que és la del Marquès de Samaranch (sic)–, comento la pel·li als companys d'aigua, molts d'ells militars jubilats. Fan mala cara. I tracten de renyar-me. Els dic que s'hi posin fulles. I sentencio:

"No ofende quien quiere sino quien puede". I els explico que només la ignorància sectària els pot dur a emetre judicis tan preconstitucionals. Canvien de conversa. I es posen a parlar de l'Eurobasket 07. Hi fico cullerada per dir-los que, si fossin coherents, haurien hagut de demanar, ja fa un any, la

renúncia al títol d'Espanya, *campeona del mundo* perquè a la selecció hi havia catalans. I que haurien d'exigir –jo m'hi sumaria!– el canvi del nom de la piscina on érem. Em diuen que no, que *i ara!* Allò de l'*Espanya de charanga y pandereta*, que tants diaris madrilenys invoquen, ¿no put?